Ўзбекистон Республикаси номидан ХАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

2024 йил 23 апрель

Сайхунобод тумани

Сирдарё туманлараро иктисодий судининг судьяси Б.Бектураев раислигида, судья ёрдамчиси С.Сайданов котиблигида, даъвогар "ОКОЛТИН ДОН МАХСУЛОТЛАРИ" акциядорлик жамияти манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилоят худудий бошкармасининг, жавобгар "ABDUSATTOR" фермер хўжалигидан 25 537 814,8 сўм асосий карз, 9 397 916 сўм пеня ундириш тўгрисидаги даъво аризаси ва унга илова килинган хужжатларни даъвогар жамият вакили Л.Ходжимуратов (2024 йил 22 апрелдаги 01/06-120-сонли ишончнома асосида)нинг иштирокида, Сайхунобод тумани, Ёшлик кўргонида жойлашган "Околтин дон махсулотлари" АЖ биносида ўтказилган очик сайёр суд мухокамасида кўриб чикиб, куйидагиларни,

АНИКЛАДИ:

"ОҚОЛТИН ДОН МАХСУЛОТЛАРИ" акциядорлик жамияти (кейинги ўринларда "даъвогар" деб аталади) манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилоят худудий бошқармаси (кейинги ўринларда "палата" деб аталади) судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, "ABDUSATTOR" фермер хўжалигидан (кейинги ўринларда "жавобгар" деб аталади) 25 537 814,8 сўм асосий қарз, 9 397 916 сўм пеня ундиришни сўраган.

Ишни кўриш вақти ва жойи ҳақида тегишли тартибда ҳабардор қилинган палата ва жавобгар суд мажлисига келмади ва вакиллари иштирокини таъминламади. Бирок палата даъво аризасида ишни иштирокисиз кўришни сўраган.

Бу ҳолда суд, Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 127, 128, 170-моддасига асосан, ишни унда мавжуд материаллар асосида палата ва жавобгар (вакиллари) иштирокисиз кўришни лозим топади.

Суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакили даъво талабларини қувватлаб, шартномада келишилган миқдорда маҳсулоти етказиб берилмаганлиги натижасида қарздорлик юзага келганлигини маълум қилиб, даъво талабларини тўлиқ қаноатлантириб беришни сўради.

Суд, даъвогар вакилининг тушунтиришларини тинглаб, даъво аризасида баён этилган важларни иш хужжатлари билан бирга муҳокама қилиб, қуйидаги асосларга кўра даъвогарнинг даъво аризасини қисман қаноатлантиришни лозим топади.

Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси (кейинги ўринларда "ФК" деб аталади) 465-моддасининг биринчи қисмига биноан, контрактация шартномасига мувофик қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчи қишлоқ хўжалиги маҳсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай маҳсулотни харид қиладиган шаҳсга тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу маҳсулотни қабул қилиш (қабул қилиб туриш), унинг ҳақини шартлашилган муддатда белгиланган баҳода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Агар ушбу Кодексда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса ёки у мажбурият мохиятидан келиб чиқмаса, контрактация шартномасига нисбатан махсулот етказиб шартномаси тўғрисидаги қоидалар қўлланилади.

ФКнинг 437-моддасига кўра, махсулот етказиб бериш шартномасига мувофик тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланаётган махсулот етказиб берувчи — сотувчи

шартлашилган муддатда ёки муддатларда ўзи ишлаб чиқарадиган ёхуд сотиб оладиган товарларни сотиб олувчига тадбиркорлик фаолиятида фойдаланиш учун ёки шахсий, оилавий мақсадларда, рўзгорда ва шунга ўхшаш бошқа мақсадларда фойдаланиш билан боғлиқ бўлмаган бошқа мақсадларда фойдаланиш учун топшириш, сотиб олувчи эса товарларни қабул қилиш ва уларнинг ҳақини тўлаш мажбуриятини олади.

Иш хужжатларига кўра, тарафлар ўртасида 2023 йил 8 августда "Бошоқли дон махсулотлари олди-сотди шартномаси" тузилган.

Шартноманинг 1.1-бандига кўра, жавобгар (хўжалик) даъвогарга (тайёрловчи) ушбу шартноманинг 1.2-бандида кўрсатилган товар-буғдойни сотиш, даъвогар (тайёрловчи) эса жавобгар (хўжалик)га шартноманинг 1.2-бандида кўрсатилган микдорда ва тартибда сифатли бошокли дон уруғлиги сотиш ва унинг ҳақларини тўлаш мажбуриятини олган.

Шартноманинг 3.2-бандига кўра, жавобгар (сотиб олувчи) уруғлик қийматининг 15 фоизидан кам бўлмаган микдорда олдиндан, қолган қисмини уруғлик олган пайтдан бошлаб 60 кундан кечиктирмасдан тўлаб бериш мажбуриятини олган.

Даъво талабида жавобгарнинг бошоқли донни экиш учун даъвогар томонидан етказиб берилган уруғлик дон учун тўловлар хисобидан даъвогар олдида 25 537 814,8 сўм микдоридаги қарздорлиги вужудга келган.

Ушбу қарздорлик юзасидан 2023 йил 14 декабрь куни тарафлар ўртасида солиштирма далолатнома тузилиб, тарафлар томонидан имзоланган.

Даъвогар жавобгарга қарздорликни тўлаш тўғрисида 2023 йил 13 декабрда №04/06-873-сонли талабнома юбориб, қарздорликни тўлашни, акс ҳолда иқтисодий судга даъво ариза киритишини билдирган.

Жавобгар томонидан талабнома оқибатсиз қолдирилган. Натижада даъвогар судга мурожаат қилишга мажбур бўлган.

ФК 236-моддасига асосан мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун ҳужжатлари талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак.

Қайд этилган қонун нормалари ҳамда жавобгарнинг қарздорлиги ишдаги шартнома, маълумотнома, ҳисоб-фактуралар, юк хатлари, даъвогар вакилининг кўрсатмалари ва ишдаги ҳужжатлар билан ўз тасдиғини топган деб ҳисоблаб, даъвонинг 25 537 814,8 сўм асосий қарзни ундириш тўғрисидаги талабини қаноатлантиришни лозим топади.

Шунингдек, даъвогар шартномага асосан тўлов муддатининг кечиктирилган кунлари учун 9 397 916 сўм микдорида пеня ундиришни сўраган.

ФКнинг 260-моддасига кўра, қонун ҳужжатлари ёки шартнома билан белгиланган, қарздор мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган тақдирда кредиторга тўлаши шарт бўлган пул суммаси неустойка ҳисобланади.

ФКнинг 261-моддасига кўра, неустойка жарима ёки пеня шаклида бўлади, қарздор мажбуриятларни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган қолларда тўлайдиган ва қоида тариқасида, қатъий пул суммасида ҳисобланадиган неустойка жарима ҳисобланади.

Қарздор мажбуриятларнинг бажарилишини кечиктириб юборганида тўлайдиган ва ўтказиб юборилган муддатнинг ҳар бир куни учун мажбуриятнинг бажарилмаган ҳисмига нисбатан фоиз билан ҳисобланадиган неустойка пеня ҳисобланади.

ФКнинг 263-моддасига кўра, неустойка тўлаш тарафларнинг келишувида назарда тутилган ёки тутилмаганлигидан қатъий назар, кредитор қонунда белгиланган неустойка (қонуний неустойка)ни тўлашни талаб қилишга ҳақли.

Тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 5.3-бандига кўра "Етказиб берилган уруғликни қийматини тўлашни кечиктирган ҳар бир кун учун "Солтиб олувчи" "Сотувчи"га унинг қийматининг 0,4 фоизи микдорида, аммо асосий қарзнинг 50 фоизидан кўп бўлмаган микдорда пеня тўлаши белгиланган.

Суд алохида ҳолларда қарздор ва кредиторнинг манфаатларини ҳисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш ҳуқуқига эга, бу ҳақда Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг 2007 йил 15 июндаги №163-сонли қарорининг 4-бандида тушунтириш берилган.

Суд, пеня ундириш талабини тўлик каноатлантириш жавобгарнинг кейинги фаолиятига салбий таъсир кўрсатиши мумкин деб хисоблаб, пеня ундириш кисмини кисман каноатлантириб, жавобгардан 1 400 000 сўм пеня ундиришни лозим топади.

Шу билан бирга суд, давлат божи ва почта харажати масаласини муҳокама қилиб, Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 118-моддаси ҳамда 2020 йил 06 январдаги № 600-сонли "Давлат божи тўғрисидаги" Ўзбекистон Республикаси Қонунига илова қилинган давлат божи ставкалари микдорининг 2-банди талабига мувофик, даъво талабининг қаноатлантирилган қисмига мутаносиб равишда 698 714,61 сўм давлат божи харажатини жавобгар зиммасига юклашни ва олдиндан тўланган 34 000 сўм почта харажатини жавобгардан даъвогар фойдасига ундиришни лозим топади.

Юқоридагиларга асосан, Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 112, 113, 114, 116, 118, 170, 176 - 180-моддаларини қўллаб, суд

КАРОР КИЛДИ:

Даъвогар "ОҚОЛТИН ДОН МАХСУЛОТЛАРИ" акциядорлик жамияти манфаатидаги Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилоят худудий бошқармасининг даъво аризаси қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар "ABDUSATTOR" фермер хўжалиги хисобидан даъвогар "ОҚОЛТИН ДОН МАХСУЛОТЛАРИ " акциядорлик жамияти фойдасига 25 537 814,8 сўм асосий қарз, 1 400 000 сўм пеня хамда олдиндан тўланган 34 000 сўм почта харажати ундирилсин.

Даъвонинг қолган қисми қаноатлантиришдан рад этилсин.

Жавобгар "ABDUSATTOR" фермер хўжалигидан 698 714,61 сўм давлат божи тўлови Республика бюджетига ундирилсин.

Хал қилув қарори қабул қилинган пайтдан бошлаб бир ой муддат ўтгач қонуний кучга киради.

Хал қилув қароридан норози томонлар бир ой ичида шу суд орқали Сирдарё вилоят судининг Иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига апелляция тартибида шикоят келтириши мумкин.

Судья Б.Бектураев

